משנה · אחרונים · בועז · סדר קדשים

בועז על משנה מנחות

רבי ישראל ליפשיץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

בועז על משנה מנחות

רבי ישראל ליפשיץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/בועז-על-משנה-מנחות/
הקובץ נוצר ב־21 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק ג 4
פרק ה 4
פרק י 5
פרק יא 11
פרק יב 13
פרק יג 15

פרק ג

כך נ"ל. והר"ב פי' לא מלח המנחה כולה. דמשמע מדבריו דלכתחילה צריכה המנחה כולה מליחה. ותמיהני היכן מצינו זה. ואדרבה משמע בש"ס דא"צ כלל. דאמרינן (מנחות ד"כ ע"א). לפי הס"ד דס"ל מליחה לא מעכב. ורצה הש"ס להוכיח כן ממתניתין דקתני לא מלח כשר. ומקשי אביי. אימא לא מלח כהן אלא זר. ומתרץ רבי יוסף. וכי ס"ד שזר קרב אצל המזבח. ואי כדברי הר"ב מאי מתרץ רבי יוסף. הרי אכתי מצינן למימר דלא מלח דמתניתין היינו שלא מלח כל המנחה. ולעולם מליחת קומץ מעכב. אלא ע"כ דאי במליחת כולה. א"כ לא שייך לישנא דלא מלח. דהרי אפילו לכתחילה א"צ למלחה. וא"כ למאי דקיי"ל כמסקנא דמליחה מעכבא. וודאי צריך לומר כאביי דלא מלח דמתניתין. היינו לא מלח כהן אלא זר. ואי משום קו' דרב יוסף. אינה קו' כל כך. רק דדחיקא ליה לאוקמי למתניתין בכה"ג שקרב הזר למזבח ומלחה. דמדאין מורגל כך הו"ל למתני זר שקרב ומלח. מיהו למסקנא ע"כ לא עדיפא מתניתין מקרא. דאמרינן בכה"ג שבקי' לקרא דאיהו דחיק ומוקים אנפשיה [כפסחים דנ"ט ב'. וקדושין דס"ח א']. ה"נ מדהלכתא מליחה מעכבה אצטרכינן לדחוקי נפשן דלא מלח דמתניתין. היינו שלא מלח כהן אלא זר. שקרב להמזבח ומלח הקומץ. וגם מתוס' משמע דלא כר"ב. אלא לא מלח דמתניתין אקומץ קאי. דהרי כתבו (די"ח א' ד"ה לא מלח) דהמתניתין לא דקדקה בהסדר. דהרי התנופה קודמת למליחה. עכ"ל. והא תינח אי לא מלח אקומץ קאי. אבל אי לא מלח על המנחה כולה קאי. שפיר נקט כסדר. מליחה קודם לתנופה:

פרק ה

ולכאורה ק' ל"ל בודה לר"מ. ילוש עשרון שלם ויניחנו כך עד שיתחמץ כקרני חגבים. או עד שיתערבו סדקין זב"ז. דהיינו לר"מ ולר"י כל חד כדאית ליה [בפסחים דמ"ח ב']. ואת"ל כשהיה עיסה גדולה. לא יתחמץ יפה. ליתא. דאדרבה הרי בפסחים [דל"ז א' ובא"ח תנ"ו] חזינן דכל שהעיסה יותר גדולה מתחמץ מהר טפי. ונ"ל דאע"ג דזה פשוט שכשילוש כל העישרון ויניחנו כך. אפשר שיתחמץ ביומו עד שיהיה חייב על חימוצו כרת. עכ"פ גם לר"מ למצוה צריך חימוץ יפה. ואי אפשר לשום עיסה שיתחמץ יפה ביומו. עד שיניחנו איזה ימים משנילוש. וא"כ בשלמא כשיהיה בודה שאור מתוך העישרון. אפשר שילוש אותו מעט השאור איזה ימים קודם ההקרבה. וביום ההקרבה יחמיץ עם שאור הזה העיסה שילוש אז מהקמח הנשאר מהעשרון. דאע"ג דכבר מדד הקמח בעשרון איזה ימים קודם ההקרבה. לא נפסל הקמח בלינה. דהרי מדת היבש

לא נתקדש [כפ"ט מ"ה]. אבל אם ילוש כל העשרון איזה ימים קודם ההקרבה. הרי כל המנחות לישתן ועריכתן בפנים בכלי שרת [כמנחות צ"ו א' ורש"י שם ד"ה מעשה]. והרי משנתקדש בכלי א"א שילינו. שהרי יפסול בלינה. לכן קאמר דבודה שאור עדיף. ולר"י גם זה אינו מהמובחר. דמדמסתמא לא בדה השאור הזה ממדת העשרון רק מתמול שלשום. ולא מימים רבים. מדחושש שביני ביני יבא לידי תקלה בהנשאר מהעשרון שכבר הקדישו. אף שלא נתקדש עדיין בכלי. לכן עדיף טפי שיביא ביום ההקרבה שאור מביתו שנתחמץ יפה מימים רבים. ועל זה מקשה בש"ס [דנ"ג ב'] לר"י. דאפ"ה הו"ל לעשות כר"מ ואי משום שלא יתחמץ יפה. יניחנו להשאור שבדה תוך שאור ישן או במקום מחומם מאד כדי שיתחמץ יפה. ועי' רש"י ותוס' שם:

פרק י

וק"ל א"כ לרבן יוחנן. דמ"ש עד הביאכם. דוודאי גם לדידי' משמע עד ועד בכלל. ומ"ש עד עצם היום דס"ל דמשמע. עד ול"ע בכלל. ותו הרי גם בל"ז. דוקא בכל לשון בנ"א כל עד הוא עד ול"ע בכלל. כבנדר [י"ד ר"כ סי"א וי"ב]. וכ"כ מה"ט כל עד שבשטר. הוה עד ול"ע בכלל. [כח"מ מ"ג סכ"ז]. ובלשון חכמים באיסור והיתר. בכל מקום שאמרו עד. ספיקא הוה. ואזלינן לחומרא [כחולין דמ"ו א ' וברכות כ"ז א']. אבל בכל לשון תורה. וודאי כל עד עו"ע בכלל. כמו עד אחד [שמות י"ד פכ"ח]. וכ"כ עד חודש ימים [במדבר י"א פ"כ]. וכ"כ עד יום האחד ועשרים [שמות י"ב פי"ח] וכדומה לרוב. וכ"ש הכא דכתיב בהאי קרא גופיה עד הביאכם. דלכ"ע עד ועד בכלל משמע. ואי"ל דעצם היום משמע רק תחלת היום. ליתא דהרי אמרינן [יומא דפ"א א'] דעצם היום כל עצומו של יום משמע. ותו דאם עצם היום תחלת היום משמע. א"כ מה אהני דנימא לר' יודא עו"ע בכלל. ואת"ל הרי בל"ז ק' לרבן יוחנן דס"ל דעד עצם היום למשרי חדש ביום ט"ז כשאין ביהמק"ק. הרי אי לא הוה גלי קרא שיהא חדש מותר בזמן שאין ביהמק"ק. וודאי הווה ס"ד שיהא חדש אסור לגמרי בזה"ז. דהרי כתיב עד הביאכם את קרבן. וקיי"ל בעינן קרא כדכתיב. ומה"ט בנקטע יד העדים פטור הנידון ממיתה [כסנהדרין מ"ה ב']. ומה"ט מצורע שאין לו בוהן. אינו מתטהר לעולם [כרמב"ם פ"ה ממחו"כ] והא דנזיר ממורט פטור מהעברת תער [כרמב"ם פ"ח מנזירות ה"ה]. כבר תרצוה רכ"מ ורלח"מ שם. וא"כ ה"נ בעינן קרא דעד הביאכם כדכתיב. וכל שלא הביאו העומר היה החדש לגמרי אסור. ולפיכך מדאתא קרא דעד עצם היום למשרי חדש בזמן שאין ביהמק"ק אף שלא הקריבו העומר. וודאי סגי לן למשרי לחדש אחר אותו יום ולהלן. ומנ"ל למשריה טפי מבזמן שביהמק"ק. אע"כ

רבי יוחנן כך היה מקובל מרבותיו. שאע"ג שבכל דוכתא בתורה עו"ע בכלל. הכא עול"ע בכלל. עכ"פ ק"ל מ"ש הכא דגזרינן לשמא יבנה המקדש. וה"נ בביצה [ד"ה ב'] אמרינן דאף מתקנת רבן יוחנן ב"ז ואילך. ביצה אסורה. מ"ט מהרה יבנה המקדש וכו'. והרי בתענית [די"ז א'] אמרינן. כמאן שתו כהני האידנא חמרא כרבי דס"ל שתקנתו קלקלתו. ופירש רש"י שהרי כמה שנים שהביהמ"ק חרב. ולשמא יבנה לא חיישינן. וכן פסק הראב"ד [בפ"א מביאת מקדש] וי"ל בדוחק *):

ומ"ש הר"ב מלת גדולים. תמוה. דהרי בש"ס קאמר משום טרחא. ור"ל כל אגוד אסור שכשיטריח א"ע כל כך באגידתן מחזי טפי כאילו קצרן לאכילה. וא"כ אדרבה כשיאגדן באגודות קטנות. איכא טרחא טפי. שיצטרך לקשור אגודות הרבה. כדמוכח בש"ס [שבת קכ"ז א'] דלמעוטי בהלוכא עדיף מלמעוטי במשא. אב"י לולא ד"ק של ע"ר היה נ"ל דטרחא אסיר. משום דחיישינן דכשירבה טרחתו ישכח שהוא חדש ויאכל ממנו. א"כ צדקו דברי הר"ב. דוודאי באגודה גדולה יש טרחא טפי באגודתו מבאגודה קטנה. ויש לחוש טפי שישכח בשעת אגודתו ויאכל. מדטרח טרחא מרובה בבת אחת. משא"כ בכריכות קטנות אף דטרח טרחות מרובות. הרי מפסיק ביני ביני. ויהיה נזכר איסור אכילתו:

כל זה מבואר בש"ס הכא. אבל הרמב"ם [בפ"ז מתמידין]. פסק דנקצר ביום כשר. ואפ"ה קצירת העומר דוחה שבת. ותמה עליו רלח"מ שם. דאחז רבינו החבל בב' ראשין. ולפעד"נ דעק"ל לש"ס כאן [דע"ב א'] דאמרינן ואי אמרת נקצר שלא כמצותה כשר. אמאי דחי שבת. נקצריה מע"ש. עכלה"ג. וק"ל ממ"ד ביומא [דס"ו ב'] דבנטמא המשלח השעיר לעזאזל. נכנס בטומאה לעזרה לשלחו. עכלה"ג. ואמאי והרי איש עתי רק לכתחילה בעינן. וכדקאמר התם דבחלה משלחו. משלחו ע"י אחר. וא"כ כיון דבדיעבד כשר ע"י אחר. למה יכנס לכתחילה לעזרה בטומאת הגוף שהיא בכרת. ואת"ל דאע"ג דבא"א שישלחו על ידי המזומן לא מעכב. ואפילו השלוח גופיה לא מעכב. מאחר שנזרק הדם [כיומא דס"ה א']. עכ"פ היינו רק בחלה המשלח. שא"א כלל. אבל בשאפשר שישלח הוא בעצמו. בפירוש רבתה תורה עתי אפילו בשבת ואפילו בטומאה [ועי' מ"ש בפירושינו יומא פ"ו סי' כ"ט]. משא"כ הכא בעומר לא אמרה תורה בפירוש שתהיה קצירתו דוחה שבת. עכ"פ ק"ל ממ"ד לעיל [מנחות דס"ד א'] בהיו לפניו ב' בהמות. כחושה ושמינה. ושחט הכחושה לקרבן צבור בשבת. אומרים לו שישחוט לכתחילה תחתיה השמינה. והן אמת שמרש"י שם [ד"ה אפילו]. שהביא הפסוק הקריבהו נא לפחתך הירצך. משמע לכאורה דבשחט כחושה פסול גם בדיעבד. אולם א"א לומר כן.

דהרי תרי קראי כתיבי. אחד המיוחד שבעדרו. וממבחר נדריך. וחד בחובה וחד בנדבה. וצריכא [כיומא דל"ד ב']. א"כ לא שנה עליו הכתוב לעכב שיהיה דוקא קרבן מובחר. ורק לכתחילה צריך כך. ובכל כה"ג אי"ל כל דא"ר לא תעביד אי עביד לא מהני [כתמורה ד"ד ב']. וכך פסק הרמב"ם [פ"ב מאיסורי מזבח ה"ח] דמובחר רק לכתחילה בעינן. וכן מוכח לע"ד מסוגיין. דאי נימא דכחוש גם בדיעבד פסול. א"כ אמאי פטור אשחיטת כחושה הרי שחט בשבת מה דלא חזי כלל למזבח. וגם בל"ז לא זכיתי להבין טעם רבינו רש"י זצוק"ל שהביא המקרא דהקריבהו נא לפחתך. ומי סני מקרא מפורש דכתוב בספר אורייתא דמשה כש"ס יומא הנ"ל. ולפע"ד י"ל שכשיש חסרון מכוער בהדבר עצמו. אז מביא הש"ס הפסוק של הקריבהו. ומה"ט לא יקח הגיד הנשה מהירך קודם שיעלהו למזבח [כחולין ד"צ ע"ב]. וכ"כ מה"ט נסכים שנתגלו אסורים לנסך [כסוכה ד"נ ע"א]. אבל כשאין חסרון וכיעור בגוף הדבר. רק שהיה אפשר שיביא יותר מובחר. ילפינן ממבחר נדריך. וכש"ס יומא הנ"ל. מיהו בין בזה או בזה בדיעבד כשר. וכן משמע מרמב"ם שהבאתי לעיל. לבר מיין או מים מגולים. דפסול גם בדיעבד. מדנחסר מדת הנסכים ע"י הארס [כרש"י סוכה דמ"ח ב']. וא"כ מכל הלין חזינן דאע"ג דבדיעבד כשר הכחושה. אפ"ה דחינן שבת ושחטינן שמינה. אף שכשישחט השמינה. הרי חילל שבת למפרע בשחיטת הכחושה שהיתה שלא לצורך. מכ"ש הכא בעומר שהיה ראוי לנו לומר דאף שנקצר שלא כמצותה כשר בדיעבד. אפ"ה יקצור לכתחילה בשבת. דהרי קצירתו שקצר כבר בע"ש לא יהיה עי"ז בה עון אשר חטא למפרע. ואת"ל היא הנותנת. דהתם משום דשחט הכחושה שלא כדין דהתורה אמרה שישחוט השמינה והוא שחט כחושה. אע"ג דלענין חיוב חילול שבת מצי פטר נפשיה משום דבדיעבד כשר. ולפיכך לא מחשב שחיטת הכחושה שלא לצורך כל כך. אפ"ה כיון שלא זרק עדיין דם של הכחושה. אכתי עלן רמי חיובא לעשות מצוה מהמובחר להקריב השמינה. ולהכי אמרינן שישחוט השמינה לכתחילה. משא"כ בעומר הרי קצירתו שמע"ש לא שלא כדין היה. משום הכי בדיעבד מהני. ואינו רשאי לקצור בשבת. עכ"פ ק"ל דמלבד הדוחק בתירוץ הזה. ק' נמי דה"ת אי נימא דמאי דקאמר הש"ס. ואי אמרת נקצר שלא כמצוותו כשר אמאי דחי שבת. היינו דמשו"ה רק לכתחילה ראוי שיקצור מע"ש. כדי שלא יצטרך לדחי שבת בקצירתו. אבל אם באמת לא קצר מע"ש. גם ר"ש מודה שיקצור בשבת. א"כ יש לנו שפיר לומר. דכיון שאותו קציר של ע"ש לא נעשה בעבירה. סמכינן עלה. וכדאמרן. אבל אי נימא. דהא דקאמר הש"ס דאי נקצר שלא כמצוותו כשר. אמאי דחי שבת נקצריה מע"ש. היינו דמדהיה לו לקצור מע"ש. אף שבאמת לא קצר ותדחה המצוה לגמרי. אפ"ה לא דחי

שבת. וכן משמע מתוס' הכא [ד"ה אמאי]. שכתבו דכל קרבן שדוחה שבת. בעינן שיהיה דומיא דתמיד שג"כ דוחה השבת מדאי אפשר בשום גוונא להקריבו שלא בשבת עכ"ל. א"כ הדרא קושיתינו לדוכתא. דמ"ש שחיטת שמינה דדחי שבת. ומ"ש קצירה דלא דחי. דליכא תו למימר דמשו"ה סמכינן הכא אקצירה שבדיעבד. משום שלא עשה בה עבירה. ליתא. דהרי אפילו לא קצר כלל נמי לא דחינן שבת. ואדרבה ק' טפי. דמה התם. דאי נימא שלא ישחוט שמינה. לא תדחה עכ"פ המצוה לגמרי. דהא מנחה כחושה שחוטה קמן שיכול לסמוך עליה בדיעבד. ואפ"ה דחינן שבת. מכ"ש הכא בעומר. דאי נימא שלא יקצור היום תתבטל המצוה לגמרי. מכ"ש שראוי לנו לומר שיקצור לכתחילה בשבת. ואת"ל דהא דאמרינן הכא דהיכא דבדיעבד כשר בנקצר ביום אחר. אז אינו דוחה השבת. היינו משום שבשעה שחל מצות קציר בדיעבד דהיינו בע"ש. אז אכתי לא היה אפשר בידו לקיים המצוה מהמובחר דהיינו הקציר בזמנו. ובכה"ג קיי"ל שאינו רשאי להמתין כדי לקיים אח"כ מצוה מהמובחר טפי. אלא דזריזין מקדימין למצות ושהויי מצוה לא משהינן [כיבמות דל"ט א'. ורמג"א א"ח כ"ה סק"ב. ואפילו לשבו"י ח"ב [סי' ל"ד] ותשו' יד אליהו [סי' מ"ב] דס"ל דכל שאפשר לקיים מצוה מהמובחר צריך להמתין. עכ"פ י"ל דגם לדידהו אינו חיוב כל כך]. ולפיכך אפילו כשלא קצר מע"ש אינו דוחה השבת. אבל בכחושה ושמינה הנ"ל. לא לחנם נקט הש"ס היו לפניו וכו' א' שמינה וא' כחושה וכו'. דהאי היה לפניו וכו' לכאורה שלא לצורך נקטה הש"ס. אע"כ דבדיוקא נקט הכי. דדוקא בהיה שניהן לפניו. דאז בשעה ששחט הכחושה כבר הוה רמי עלי' המצוה מהמובחר לשחוט השמינה. ומדעשה שלא כדין. עדיין לא פטר א"ע מחיובא דהוי רמי עליה תחלה. ובאמת אילו לא היה שמינה כאן בשעה ששחט הכחושה אפשר דבאמת לא אמרינן ליה שיחזור לשחוט השמינה. מטעם הנ"ל. וכ"כ י"ל נמי במשלח השעיר. דהרי בשעה שנכנס למקדש אותו שלא הזמינו מעיו"כ. כבר רמי עלן חיובא לשלח להאיש המזומן שנטמא. ולהכי בכה"ג אף דבדיעבד כשר לשלח ע"י אחר. אפ"ה דחינן שבת וטומאה. ובזה נ"ל ראיה ברורה למ"ש תוס' [פסחים דע"ו ב'] לענין חגיגת ט"ו דלא דחי שבת. שכתבו דלא גרסינן בש"ס דמשו"ה לא דחי שבת מדאית ליה תשלומין כל שבעה. עכ"ל. ויפה כתבו. דאע"ג דיש לו תשלומין כל שבעה. והא דמצוה להביאו בראשון משום מצוה שבאה לידו אל יחמיצנה אינו מעכב. אפ"ה מסתבר שידחה שבת. דמה בכחושה ושמינה. דבשעה שחל הלכתחילה כבר חל הדיעבד. אפ"ה מחללינן. מכ"ש בחגיגת ט"ו דבשעה שחל הלכתחילה לא חל עדיין הדיעבד. דהיינו לשחטו לאחר שבת. מכ"ש דראוי שידחה שבת. עכ"פ ק"ל לפ"ז מאי דמקשי הש"ס הכא [דע"ב א']. לרבי דס"ל נקצר ביום

כשר. היאך פליג על ר"ש רביה דס"ל כל מלאכה שאפשר לעשותה מע"ש לא דחי שבת. והרי במתניתין תנינן דקצירת עומר דחי שבת. ומשנינן. ס"ל חביבה מצוה בשעתה. דהרי הקטרת אימורין כשרים כל הלילה. ואפ"ה דחו שבת. עכלה"ג. ולפי דברינו הנ"ל קשה מה ראיה מייתי רבי לתרוצו. הרי רחוקים זמ"ז כרחוק מזרח ממערב. דהקטרת איברים בשעה דרמי עליה חיובא דלכתחלה להקטירן ביום דזריזין מקדימין למצות. אכתי לא רמי עליה חיובא דדיעבד. ואי בכחושה ושמינה דחל חיובא דלכתחילה ודיעבד כהדדי. וכבר קיים המצוה בששחט הכחושה. אפ"ה דחי חיובא דלכתחילה את השבת. מכ"ש בהקטרת איברים דחל חיובא דלכתחילה מקמי חיובא דדיעבד. מכ"ש שיהא חיובא דלכתחילה דחי שבת. משא"כ בעומר חיובא דדיעבד דהיינו הקצירה דמע"ש חל מקמי חיובא דלכתחילה. ודלמא בכה"ג זריזין מקדימין למצוה. אף דאפשר אח"כ לקיים מצוה מהמובחר. ומשו"ה לא דחי שבת. ואת"ל הרי מתניתין דכל שמצותו בלילה כשר כל הלילה דמוקי לה כראבר"ש. כולל נמי לפסול יום שלאחר הלילה. כמ"ש תוס' כאן [ד"ה אף]. וא"כ בל"ז קשה מה מקשי לר' דס"ל במתני' נקצר ביום כשר ואפ"ה דחי שבת. והרי ר"ש רביה קאמר כל מלאכה שאפשר מע"ש וכו'. ומאי קושיא. דלמא הא דקאמר ר' נקצר ביום כשר. היינו ביום שלאחר ליל ט"ז. ורק בהא פליג ר' על ראבר"ש. ולהכי נמי שפיר מסיי' במתני' ודוחה את השבת. דכיון שבין ביום או בלילה יצטרך לחלל שבת. עדיף טפי שלכתחילה יקצרו בלילה כמצותו. וא"כ אין כאן קושי' דמקשי נקצריה מע"ש. דהרי מע"ש מודה רבי דקצירתו פסולה. אע"כ דגם אי נימא דמתני' הכי איירי אפ"ה ק'. דמדסתם תנא וקאמר דקצירה דחי שבת.. משמע וודאי גם גוונא היכא דרק גבי קצירה דלכתחילה. דהיינו קצירה דלילה היה צריך למדחי שבת. וכגון שכשיקצור בלילה יהיה צריך להדליק אבוקות לצורך הקצירה. מה שלא היה צריך כשיקצור ביום. אפ"ה קצרינן בלילה ודחינן שבת. ואהא מקשינן שפיר. ואמאי. כיון דנקצר ביום כשר. נמתין ונקצר ביום ולא נדחה שבת בקצירה דלילה. לפ"ז שפיר משני רבי. דדמי לאברים ופדרים. דאף דאפשר להקטירן לערב בלי דחוי. אפ"ה מטעם חביבה מצוה בשעתה. מקדמינן להקטירן ביום בדחוי שבת. משום דזריזין מקדימין למצוה. א"כ מכ"ש בקצירת העומר דאיכא תרתי. זריזין. וגם שבל"ז מצותה לכתחילה לקצרה בלילה. מכ"ש דדחינן שבת כדי לקצרה בלילה. עכ"פ ק"ל אהא דהדר מקשי ראב"ש לרבי. דלא דמו קצירת עומר להקטרת אברים. דהתם כבר דחתה שחיטה את השבת. ומשום הכי מסיק הש"ס דרבי באמת ס"ל דקצירת העומר לא דחי שבת. וק' ל"ל לרבי למהדר ביה. הול"ל דקצירת העומר שאני דכתיב וידבר משה את מועדי. הכתוב קבע מועד אחד אף לעומר וב' לחם

דלדחי שבת אף שלא היתה בו מלאכה לפניו שדחתה שבת. וכדקתני באמת באידך ברייתא דמייתי לקמן הך קרא. ומאי דוחקא לן דנוקמי הך קרא דוידבר משה רק לענין הקרבה. דנימא דמשו"ה הדר בי' רבי ממאי דקאמר דגם קצירה דחי שבת. ואת"ל כיון דשמעינן דחתיכת יבלתו בפסח וכדומה לא דחי שבת. ע"כ צ"ל דהך קרא דוידבר משה לא אתמר אמכשירי קרבן שאפשר לעשותן מע"ש. וכשלא עשאן מע"ש. אע"ג שעי"ז ידחה מפסח שהוא בכרת. אפ"ה לא דחינן שבת. א"כ ה"ה וכ"ש בליכא כרת כקצירת העומר מדהוא מכשירין לא נכלל בקרא דוידבר משה. עכ"פ ק' במאי דקאמר הש"ס במסקנא לקמן. דלר' קצירת העומר לא דחי שבת. והא דקתני ודוחה השבת. אהקרבה קאי. ומקשי מברייתא דיליף גם עומר וב' לחם מקרא דוידבר משה. ואי אמרת להקרבה. ב' לחם בני הקרבה נינהו. ומתרץ הש"ס דקרא דוידבר משה אצטריך לאפיית ב' לחם דלדחו שבת. מדא"א למאפינהו מאתמול. דהרי התנור יקדשום ויפסלו בלינה אבל קצירה וטחינה בב' לחם דאפשר למעבדינהו אתמול לא דחו שבת. וה"ה קצירה בעומר לא דחי שבת מה"ט. מדאפשר למעבדיה בלי דחייה. ורק להקרבתו דלדחי שבת בעינן קרא דוידבר משה וכו'. ע"כ סוגית הש"ס. וק' דעכ"פ לחזקיה [סוכה ד"נ ע"א] דס"ל כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. א"כ למה דחי אפיית ב' לחם את השבת. הרי אפשר למיפינהו אתמול בתנור של קודש. ולהתנות שלא יקדיש הלחם. דהרי כלי שרת אין מקדשין אלא מדעת. ולא יפסלו בלינה. אע"כ דסוגיין דהכא רק אליבא דמ"ד [שם] דכלי שרת מקדשין אפילו שלא לדעת. אבל לרמב"ם [בפ"ג מפסהמ"ק ה"כ] דפסק דכלי שרת מקדשין רק מדעת. הדרא קושיא לדוכתא דהיכא נימא דהא דקאמר מתני' דעומר דוחה שבת היינו הקרבתו ולא קצירתו. הרי כתיב וידבר משה את מועדי. דעומר וב' לחם דחו שבת. וכי ב' לחם בני הקרבה נינהו. וליכא למימר דהיינו אפיית ב' לחם מדאי אפשר למפינהו מאתמול. ליתא. דהרי שפיר אפשר למפינהו ולא יפסלו בלינה. דהרי כלי שרת אין מקדשין רק מדעת. אלא על כרחך דאע"ג דאפייה ולישה וטחינה בב' לחם כולן אפשר למעבדינהו מאתמול. אפ"ה דחי שבת. א"כ בעומר נמי על כרחך מה דקאמר סתמא דמתניתין דדחי שבת היינו גם קצירה. דאע"ג דאפשר למקצריה מאתמול. דנקצר שלא כמצותה כשר בדיעבד. אפ"ה דחי שבת. מדגלי קרא דוידבר משה את מועדי. ולהכי יפה פסק הרמב"ם כפי מאי דקי"ל דכלי שרת אין מקדשין אלא לדעת. וכפי שיטתיה. ואילה"ק לפ"ז למה פסק רבינו [פ"ח מתמידין ה"ח] דאפיית ב' לחם אינו דוחה השבת ויו"ט. מ"ש ב' לחם מעומר. הרי תרווייהו מחד קרא נפקא. י"ל דלפי מאי דקי"ל נמי כר"ע דכל מלאכה שבמכשירי פסח כחתיכת יבלתו והבאתו מחוץ לתחום. מדאפשר לעשותן

מע"ש לא דחו שבת. אלמא אע"ג דבפסח נמי כתיב במועדו דלדחי שבת. היינו בגופו ולא במכשירין. א"כ י"ל דה"ה נמי קצירת העומר שקצירה גופה מצוה [כרמב"ם פ"ז מתמידין ה"ו] מוקמינן שפיר לוידבר משה את מועדי. דלדחי קצירה דידיה את השבת. משא"כ אפיית ב' לחם שאינן רק מכשירי מצוה. לא דחו שבת. ולא עלייהו נאמר קרא דאת מועדי. ובהא מתורץ נמי מה דמקשי רלח"מ [פ"ה מתמידין ה"ז] לרמב"ם דפסק דאפיית ב' לחם בפנים. ופסק נמי דאינו דוחה השבת. וזה תמוה דהרי בש"ס [דצ"ה ב'] אמרינן דכשאפייתן בפנים הרי נתקדש הלחם בתנור קודש. ומדנתקדש הלחם א"כ נפסל בלינה. וא"כ דוחה את השבת. נ"ל דהיינו הכל למ"ד כלי שרת מקדשין אף שלא לדעת. אבל הרי כבר כתבנו לעיל דרמב"ם ס"ל דכלי שרת מקדשין רק לדעת. א"כ פסק שפיר נמי דאף דאפייתן בפנים. אפ"ה לא דחו שבת. וצדקו דברי רבינו מכל הצדדים:

פרק יא

ובש"ס אמרינן דג' דפוסין היו להן. א' שנעשית בו כשהוא בצק. והב'. כמין דפוס היה לו בתנור. והג'. כשמוציאה מהתנור חוזר ונותנו בדפוס. ולא מהדר לה לדפוס קמא שנילש בו. משום דמדאפה לה נפחא. עכלה"ג. ומשמע מדברי כל רבותינו המפרשים שבכל הדפוסים היה הלחם תוך הדפוס. ומתוס' [דצ"ד א' ד"ה ובדפוס] נראה שמסתפקין בזה אם היה מתקן הלחם תוך או חוץ לדפוס. אמנם הרמב"ם [פ"ה מתמידין ה"ח] כתב בפירוש וז"ל. וג' דפוסים של זהב היו להן. א' שנותנין בו החלה כשהיא בצק. והב' שאופין אותה בו. והג' שנתנת בו כשירדוה עכ"ל. ותמהני על זה. א) אם כדברי רבותינו שבכל הדפוסין היה הלחם תוך הדפוס. א"כ האיך קאמר הש"ס דכשאפאה נפחא. הרי כשהיא תוך הדפוס א"א שתתנפח מבחוץ. ב) למה מקשי הש"ס ולהדרה לדפוס קמא. טפי הו"ל להקשות דתסגי להכל דפוס א'. שבתחלה ישום בה את הבצק. ועם אותו דפוס יושיבנה לתוך התנור. וכשיוציאה מהתנור לא יוציא הלחם מהדפוס רק יניחנו בו עד השעה שיושיבו על השולחן. ג) למה נקט במשנה רק ב' דפוסין. ובברייתא קאמר שהיו ג' דפוסין. ד) למה בדפוס שבתנור קאמר הברייתא שהיה כמין דפוס. ולא קאמר דפוס ממש כמו באינך. ה) דבש"ס [דצ"ה א'] אמרי' שהדפוס שבתנור עשוי ככוורת. וכבר תמהו בתוס' שם. הרי כוורת עגול. ואיך מסיים הש"ס ודומה כטבלא מרובעת. ותרצו דכוונת הש"ס שהיה מלא נקבים ככוורת. כדי שישלוט בו האור יפה. ואחמ"כ זה דוחק. דכוורת שבזמן הש"ס היה לו רק פה א' למעלה שיצאו ויכנסו בו הדבורים. ורק לפעמים היה בו ג"כ חלונות בצדדים [כביצה דל"ו א'] ומדקאמר הכא סתמא. משמע ככל

סתם כוורת שאין בו אלא נקב אחד לבד. והרי עי"ז א"א שתתפשט החמימות בכל פני הפת המדובק להדפוס. ולולא מסתאפינא היה נ"ל שבאמת לא היה שם רק ב' דפוסין. וכדמשמע פשטותא דמתניתין דהיינו א' שנילש ונתקן בו תאר הלחם כשהוא בצק. וא' שכשרודה מהתנור נותנה בו. רק שהברייתא מזכרת עוד שבתנור היה כעין דפוס. דהיינו שבהתנור גופא היה בולט מהשולים של תנור בליטה חלולה נקובה למעלה כזה ועל בליטה זו מושיב הלחם בהתנור. לפ"ז מיושב הכל. דמפני שבהתנור היה הלחם על הדפוס. להכי שפיר היה אפשר להלחם שיתנפח לצד חוץ. ולהכי נמי לא סגי לכולם בדפוס א'. דהרי באותו דפוס שנילש. בו היה הלחם תוך הדפוס. ואם יתנה כך לתוך התנור לא יקרם פני הלחם מבחוץ יפה. וגם מה"ט לא הזכירה המשנה רק ב' דפוסין. שהרי אותו שבתנור לא היה כלי בפני עצמו. רק היה כעין בליטה מגוף התנור כעין דפוס. ומה"ט נמי קאמר בברייתא כמין דפוס היה לה בתנור. ר"ל בגוף התנור. ולא דפוס ממש והיינו נמי דקאמר הש"ס שאותו דפוס שבתנור היה כמין כוורת. ר"ל אותה בליטא שבתנור היה חלול מתחתיה ופיו פתוח. כדי שישלוט האור תחת הבליטה. ותאפה הלחם יפה גם מצד פנים. שלא יתעפש. ואפשר נמי שהיתה אותה בליטה עגולה ככוורת ממש. ועי"ז היה הלחם במקום הקרנות עגול מבפנים. כדי שיהיה חזק יותר. ורק מבחוץ היה הלחם מרובע. ברוך אתה ה' חונן הדעת:

ותמוה דאם כי מצוה עלינו לעשות סימנין לתורה [כשבת ק"ד א'] ובפרטות דרכו של ר' יהודה לעשות סימנין. כדאשכחן בהגדה. עכ"פ כל מלה שנעמידה לסימן. צריך שיהיה שום משמעות בהמלה. דאל"כ בקל אפשר להחליף אות ח' באות אחר ע"י שכחה. ואם יהיה להמלה ההיא שום המשך לאותו עניין שנעמידו עליו לסימן. זה יאי ויאי דהו"ל כסי' כפול. אבל מלות הללו שאין בהן שום משמעות. וכ"ש שאין להם שום שייכות לב' לחם ולחם הפנים. האיך יהיו סי' שלא נשכח מדתן. הכי לא אפשר שנשכח ונחליף לומר תחת זדד ידד. או איפכא תחת יהז זהז. ואיה כאן סימן. ונ"ל דזדד הוא נוטריקון זה דד. ר"ל ב' הלחם הם כמו שדיים להניק בניה בארץ זבת חלב ודבש. וכמשחז"ל [ר"ה ט"ז א'] הביאו לפני ב' לחם בעצרת. כדי שיתברכו לכם הפירות. ויהז הוא מלשון הוזים שוכבים [ישעיה כ"ו]. על שם שהלחם הפנים משונים בזה מכל המנחות. שהם מתלוננים ושוכבים ז' ימים על השולחן. ואפ"ה אינן נפסלין בלינה [כמ"ח]:

ולרמב"ם דס"ל דאסור לאכל בשר בלי מליחה [פ"ו ממ"א]. י"ל דה"נ מלחוהו הכהנים. דס"ל אין עיבוד באוכלין. ואפילו לתוס' [שבת דע"ה] דס"ל יש עיבוד באוכלין. היינו רק מדרבנן. והכא לצורך מצוה לאכול בשר הקרבן. אין שבות במקדש. ובש"ס אמרינן

דבאמת אלכסנדריים היו. ורק קרי להו בבליים דרך בזיון. מדהתנהגו בזה כבבליים שהיו רעבתנים וכדאשכחן [ביצה ט"ז א'] בבלאי טפשאי דאכלי נהמא בנהמא. דרך רעבתנות. ואף שע"י שעשו כן נעשת מצוה. שלא יבוא לידי נותר. אפ"ה ראויין להתבזות. מדהיו מורגלין באכילה כזו. דאל"כ לא היה מקיימין באכילה כזו מצוה כלל. דהרי אע"ג דרק במתנות כהונה נצטוו לאכלן כדרך שהמלכים אוכלין. דרך תענוג וכבוד [כחולין קל"ב ב']. משא"כ בשאר בשר קרבן שכולו לכהנים [כתוס' זבחים ע"ה ב' ד"ה בכור]. שיכלו לאכלו כמו שירצו. עכ"פ בשר חי לא שמה אכילה כלל. דהרי האוכל חלב חי פטור. מדאינו דרך הנאתו [כפסחים כ"ד ב']. ונל"פ דה"ה האוכל בשר נבילה חי פטור. דאף לבתר מה דאמרינן [חולין דט"ו ב'] דבשר חי חזי לכוס. היינו רק דמה"ט כשבשלו אח"כ לחולה בשבת שרי לבריא. מדהו"ל מעיקרא כאחזי ולא אחזי. לא הקצהו מדעתו [וכביצה כ"ו ב']. אבל שיהא שרי מה"ט לטלטל בשר חי בשבת מדחזי לכוס. אין לנו. ורק בעוף שרי מה"ט מדרכיך [כשבת קכ"ח א' ורמג"א ש"ח סקנ"ו]. אלמא דכל בשר בהמה חי אכילתו לא שמו אכילה כלל לעניין איסור. והרי לרמל"מ [פ"ה מיסודי התורה ד"ה יש] גם ידי מצוה לא יצא כשאכל שום דבר שלא כדרך אכילתו. א"כ מה מצוה קיימו אלה באכילת בשר חי מחטאת זו. רק מדהורגלו כך לא מיחו בידם חכמים. דלגבי דידהו שמה אכילה [ועי' שבועות דכ"ד א' תוס' ד"ה אלא ודו"ק]. ואילה"ק נימא בטלה דעתן אצל כל אדם [כפסחים מ"ד א]. דמשמע התם אפילו מורגל בכך. י"ל דשאני הכא. מדלא אפשר שיאכל הבשר הזה באופן אחר. מיהו מדע"י מנהג רעבתנות הזה קיימו המצוה. אינו מהמובחר. ולא ישרה בעיני התנא. דכבר אמר רבי [כ"ב דאבות] איזה דרך ישרה שיבור לו האדם. כל שהיא תפארת לעושיה. וסתמא משמע אפילו בעניין קיים המצות]:

פרק יב

ולרש"י [זבחים צ"ב א'] לא על המזבח רק בעזרה על הרצפה ישרפם. ותמהני בין לרש"י או לרמב"ם. הרי הש"ס יליף כן מקרא דבקודש באש תשרף. והך קרא בחטאת שהכניס דמה לפנים כתיב. וא"כ מ"ש נסכים. אפילו כל הקרבנות נמי. ואת"ל ע"פ מ"ש רש"י שם דלהכי לא ישרפום בבית הדשן. דמדהן לחין לא יהיה ניכר שריפתן שם. להכי להיכירא עושין להן מדורה מיוחדת. וא"כ ע"כ לרש"י הא דמייתי הש"ס הכתוב דבקודש באש תשרף. היינו רק לראיה שצריך שישרפום תוך העזרה [כפסחים כ"ד א']. אבל הא שישרפם על הרצפה במדורה מיוחדת להיכירא. סברא דנפשיה היא. א"כ לרמב"ם נמי משום היכירא ישרפם בראש המזבח. עכ"פ ק"ל מ"ש בנטמאו הנסכים משאר פסול

שאירע בהן. בכל פסול שבהן מדטעון שריפה בקודש. נימא דנצטרך היכירא בשריפתן. ואת"ל באמת כך הדין רק הש"ס והרמב"ם. לרבותא נקטו נטמא. דלרמב"ם אפילו נטמאו יעלו למזבח לשרפן. ולרש"י יצטרכו מערכה בפ"ע בעזרה. עכ"פ ק"ל לרמב"ם. מדתנן [פ"ט דזבחים מ"א] דנסכים פסולים שעלו למזבח ירדו. בשלמא לרש"י י"ל שירדו כדי לשרפן למטה ברצפה. אלא לרמב"ם לעניין מה ירדו. ישרפו שם במערכה בפ"ע כדינן. ונ"ל דלרמב"ם מדהעלן כדי לנסכן. להכי ירדו להיכירא כדי שלא יטעו לנסכן באמת. אלא יורידן עד שיעשה להן מערכה בפ"ע. ואז יחזור להעלותן לשרפן שם:

ורתוי"ט כ' דמצי איירי אף בנטמאו ולאחר מליקה. ובעולת עוף מיירי אף שאינה באה לכלי שרת כלל. אפ"ה מדהוא עוף אינו נפדה. ונ"ל דלהכי נקט עולה. דאילו חטאת עוף אפשר שתבוא לכלי שרת כשתתבשל. אבל אין לדמות עוף לבהמה שנתקדשה בשחיטת הסכין [כמנחות ק"א א' רש"י ד"ה דמכלי]. ליתא דהרי במלק בסכין פסולה [כזבחים ס"ה א']. אמנם אעפ"כ אין להעמיד דברי רתוי"ט. דיפה עוררני בני הרב המאה"ג הגאבדק"ק לאנדסבערג שליט"א דעכ"פ הרי נתקדשה העולה ממזבח שמלקה שם [כרפ"ט דזבחים]. וא"כ אם מזבח מקדש שאם עלה לא ירד. מכ"ש שיקדשה המזבח לעניין שלא תפדה [ועי' רש"י זבחים דפ"ז א' ד"ה א"ל לכתחילה]. ואת"ל דמיירי שנמלקה למטה. דהרי מליקה כשרה בכל מקום [כזבחים דס"ז א']. עכ"פ הרי ע"כ נגע העוף במזבח בשעת מצוי הדם דמעכב. ונתקדש כדכתיב כל הנוגע במזבח יקדש. ואת"ל דכמו דאין כלי שרת מקדש אלא מדעת [כמנחות ד"ז א]. כ"כ מזבח. וא"כ י"ל דמיירי שהתכוון שלא יקדשה המזבח בשעה שנגע בו העוף בשעת מצוי. ליתא. דא"כ מה מקשי הש"ס [זבחים דפ"ז ב']. דאי אמרת אויר מזבח כמזבח לקדש. א"כ עולת עוף דפסל בה מחשבה היכא משכח"ל. ומאי קו' הרי שפיר משכח"ל בשהיה דעתו שלא יקדשו המזבח. דאי"ל אע"ג דלעניין שלא יפדה אין מזבח מקדש רק מדעת. עכ"פ לעניין שכשעלה שיקריבוה. אפילו עלה שלא לדעת שיתקדש אפ"ה נתקדש ליתא. דהרי כבר אמרנו דיותר נקל הוא שיתקדש לענין שלא יפדה. משנאמר שיתקדש לעניין שאם עלה לא ירד. א"כ אם אינו מתקדש לעניין פדיון מכ"ש שאינו מתקדש להקריבו כשעלה. אע"כ דמזבח חמיר מכלי שרת. ומקדש אף להקרבה אף שלא לדעת. וא"כ מכ"ש שיקדש אף שלא לדעת לעניין שלא יפדה. וא"כ ל"ל לתנא לומר דרק מדהוא עוף לא נפדה. דאין בכלל העמדה והערכה. הרי גם בהמה מדנגע במזבח אינו נפדה. ואת"ל דמיירי שנמלקה למטה. ועדיין לא מיצה הדם למזבח. ונטמאה. עכ"פ תמוה מאד. הרי כיון דנמלקה. מתה היא ואין לה פדיון מדאינן בכלל

העמדה והערכה. וגם נפדה רק לכלבים. ול"ל מדהוא עוף אפילו בהמה נמי מדמתה אין לה פדיון [כתמורה דל"ב ב'] וצ"ע:

פרק יג

כך הגיה בנ"ק בש"ס. אמנם הגי' שלפנינו הוא כך. פשיטא. ומשני מיעוט עשרונות שתים אצטרכא ליה. ופירש אמ"ו הגזצוק"ל בגליון הש"ס שלו. דסד"א דאף דלא יגרע מב' עכ"פ יוסיף על ב'. עכלה"ט. ובני ע"ר הגאבדק"ק לאנדסבערג שליט"א הוסיף לחזק דברי אמ"ו הגזצוק"ל דהרי לחזקיה מתני' כרבנן אתיא. דקטן והביא גדול יצא [כרתוי"ט מ"ט] ולהכי קמ"ל דזהו דוקא במסופק כמה פירש בנדרו. משא"כ בעשרונים אין כאן ספק. דלא מחית אינש נפשיה לספיקא. כב' כתות בנות [קידושין דנ"א וס"ד. ונדרים ס"א ב']. ואילה"ק דכאן משמע דמיעוט רבים ב' לא פחות ולא יותר. ולמה כ' הרמב"ם [פ"ז מלולב] דהא דאמרינן ערבי שנים היינו רק שלא יפחות. אבל רשאי להוסיף. י"ל דהכא בנדרים שאני דהולכין אחר לשון בנ"א. אף שבלשון תורה יש בדבריו משמעות אחר [כנדרים ד"ל ע"ב] ורק לר' יאשי' [שם דמ"ט] אף בנדרים הלך אחר לשון תורה בין להקל בין להחמיר. ועי' ר"ן שם ד"ה ירושלמי. ע"כ דברי בני הרב הנ"ל שליט"א:

כל זה נזכר קצת ממנו בש"ס דלן. ובירושלמי פרק שני שעירי. וביוסיפן לרומיים ספר ז' ממלחמות היהודים בפרשה ו' וי' בסופו. גם כתב שם סבת הבנותו וצורת הבניין. וזמן המשכו. ורק בספר י"ג שם כתב שחוניו בן חוניו בן שמעון הצדיק בנה הבית ההוא. ולפע"ד הדעת מכרעת כדבריו. דהרי בית שני עמד ת"כ שנים [כערכין די"ב ב']. ושמעון הצדיק היה בסוף מלכות פרס ובתחלת מלכות יון [כיומא דס"ט א']. ומלכות פרס לא היה בפני הבית רק ל"ד שנה [כע"ז ד"ט א']. ושמעון הצדיק שמש בכהונה גדולה מ' שנה [כיומא ד"ט א']. א"כ אם גם נאמר שתחלת מלכות יון היה ג"כ תחלת שימושו של שמעון הצדיק. א"כ כשמת שמעון כבר עמד הבית ע"ד שנה. ואם ננכה ע"ד שנים אלו מת"כ שנות הבית שני. נשארים ממיתת שמעון עד חורבן הבית שני ש"ן שנים. וא"כ אם נאמר שבן שמעון הצדיק בנה בית חוניו סמוך למיתת אביו. איך אפשר שלא עמד רק ר"ן שנים. והרי לא נחרב בית חוניו רק אחר כמה שנים אחר חורבן המקדש. אע"כ שדברי יוסיפון שנכד שמעון הצדיק בנה הבית חוניו אמיתיים. ומ"ש חז"ל שבן שמעון הצדיק בנאו. היינו שהוא התחיל לבנות אבל לא נגמר עד ימי חוניו נכדו. וגם בל"ז בני בנים הרי הן כבנים [קדושין ד"ד א']:

אמנם כדי שלא תקשה מ"ש מאומר הרי עלי תודה מחולין ולחמה ממעשר שיביא שניהן מחולין (כפ"ז מ"ה). או מ"ש מאומר הרי עלי מנחה מן השעורים דבודקין אותו (כפי"ב סי' י"ח). ובאומר הריני נזיר מגרוגרת לרמב"ם (פ"א מנזירות) אסור בגרוגרת ופטור מנזירות ולראב"ד פטור מכלום. נ"ל לתרץ הסוגיות. דד' חלוקין יש. (א) בהיה בסגנון הנדר ב' בבות. ובבא ב' סותרת בבא א' שבנדרו. כגון שאמר הרי עלי תודה מחולין ולחמה ממעשר. דמיד כשאמר תודה מחולין נתחייב נמי בלחמה מחולין. רק הוא בבבא ב' אמר שיהיה לחמה ממעשר לאו כל כמיניה. דכבר אתחייב בשניהן מחולין בבבא א' שבנדרו. וכ"כ באמר ב' בבות. הריני נזיר. ע"מ שאשתה יין. הרי בבא שנייה מבטל בבא ראשונה. והתנה ע"מ שכתוב בתורה ותנאו בטל וחייב בנזירות (כפ"ב דנזיר). (ב) וכשהיה בסגנון נדרו רק בבא א'. רק שהיה בהבבא ההיא מלה א' שלא כדין. כגון מנחה מן השעורים. אם שאעפ"כ יש קצת שייכות להמלה הפוגמת ההיא עם נדרו. כגון מנחה מן השעורים. הרי אפשר שיהיה מנחה משעורים. כגון מנחת עומר וסוטה. לכן בודקין אותו. אם אמר אילו הייתי יודע הדין הייתי נודר מחיטין. א"כ כיון שיש לשעורים נמי שייכות למנחה. התכוון במלת מנחה כפי הדין תורה. ואין מלת שעורים שאומר אח"כ מבטל חיובו שכבר נתחייב במלת מנחה. אבל באמר אילו הייתי יודע הדין לא הייתי נודר כלל. פטור מכלום. דאע"ג דיש שייכות לשעורים עם המנחה. אין אומרים הרי כבר התחייב כשאמר מלת מנחה להביאה כדינו. דעכ"פ הרי אומר בפירוש שאילו ידע כן לא היה נודר כלום. אין פיו ולבו שוין ולהכי פטור לגמרי. ומה"ט כשאמר הרי עלי מנחת שעורין. שהסמיך ב' המלות זל"ז. אע"ג שבדקוהו ואומר אילו הייתי יודע הדין הייתי אומר הרי עלי מנחת חיטין. אפ"ה פטור. משום דכיון דמלת מנחה אינו מוכרת לעצמה מה מהני שאילו היה יודע היה נודר כדינו. דעכ"פ השתא שלא ידע הדין. עדיין לא נדר כלום (ועי' רמב"ם פי"ז מקרבנות ה"ט). מיהו הא דאמרינן (נזיר פ"ב מ"ו) דבאמר הרי עלי לגלח חצי נזיר דחייב בחצי קרבנותיו של נזירות אע"ג דהוה נמי בבא א' וחצי הבבא היא שלא כדין דהרי חצי נזיר לא משכח"ל. אפ"ה לא דמי לאומר הרי עלי מנחת שעורין דפטור לגמרי. דהתם שאני דאפשר לתרץ דבריו. דה"ק חצי קרבנות נזיר עלי. וכן מפורש בש"ס התם (נזיר די"ב ב'). (ג) אולם אם אין שייכות כלל להמלה הזרה עם נדרו. כגון שאמר הריני נזיר מגרוגרת. דנזירות לא שייכי כלל בגרוגרת. להכי אפילו יבדקוהו ויאמר אילו הייתי יודע הדין שהנזיר אסור ביין הייתי נוזר כך. אפ"ה השתא שלא ידע לא הנזיר א"ע מכלום. אלא דלרמב"ם (פ"א מנזירות) אסור עכ"פ בגרוגרת דנעשה כאומר הריני מופרש מגרוגרת בנדר. ולראב"ד פטור מכלום. (ד) מיהו כל זה בא"א לפרש דבריו

באופן שיתקיימו ככל הנך ג' כללים שזכרנו (ורק לרמב"ם באומר הריני נזיר מגרוגרת אפשר נמי לפרש דבריו באופן שיתקיימו. ולכן גם זה נכלל בכלל זה ודו"ק). אבל באומר הרי עלי עולה שאקריבנה בבית חוניו. יש בדבריו אלו ג"כ ב' בבות. וודאי נתחייב בעולה מדבורו הראשון. רק שאח"כ עם הבבא הב' מבטל דבריו הראשונים. רק שאפשר לקיים דבריו. שכוונתו לומר הרי עלי עולה ע"מ שאם אהרגנה אפטור. להכי כשהביאה שם פטור. וכ"כ בסיפא כשאמר הריני נזיר ע"מ שאגלח בבית חוניו. אף דלכאורה א"א לקיים דבריו. דהרי מיד כשאמר הריני נזיר. מיד נתחייב בנזירות ולהביא קרבנותיו למקדש. ואם יהרוג אח"כ קרבנותיו הרי כבר נתחייב להביא קרבנות אחרים למקדש. אלא אמרינן שכך כוונתו. הריני נזיר ע"מ שיהיה תלוי ברצוני לגלח במקדש. או בב"ח. דאם אגלח במקדש. אז הריני נזיר ממש. ואם לאו לא אהיה נזיר ממש רק אהיה אסור ביין וכו' עד שאהרוג ג' בהמות בבית חוניו. לכן מדברים על לבו שיביא קרבנותיו למקדש ויהיה נזיר למפרע. שלא יצער נפשו חנם. ואם לא שמע לדבריו וגלח בב"ח. יצא ידי נדרו. דבכה"ג לא חל עליו נזירות כלל. ובזה נתיישב ת"ל הכל. דלא תקשה מ"ש בש"ס לצעורי נפשי' קא מכוון. וכ"כ מ"ש הרמב"ם שאין עליו נזירות כלל. והרי א"כ ק' האיך אמרינן במשנה יגלח במקדש. הרי כיון דלצעורי נפשיה נתכוון. יביא חולין לעזרה. ולפי דברינו הנ"ל מיושב שפיר. דמדאמר הריני נזיר א"א לבטל דבריו מכל וכל. אלא אמרינן שקבל עליו נזירות ממש בתנאי שכשירצה יקריב קרבנותיו במקדש. וכשלא ירצה להקריבם שם אזי לא יהיה נזיר רק יצער נפשו מיין עד שיהרוג ג' הבהמות בב"ח. ובזה יובן ג"כ קו' התוס' (כתובות נ"ו א' ד"ה הרי). אמאי לא נימא בנזיר ע"מ שיגלח בב"ח דהו"ל מתנה ע"מ שכתוב בתורה ותנאו בטל. ודבריהם תמוהים. דכיון דאמרינן בש"ס דרק לצעורי נפשיה אכוון. מאי מתנה עמשכב"ת איכא הכא. אמנם לדברינו ניחא דהכי קא קשיא להו. דלמה נטריח א"ע לתרץ דבוריה. דמ"ש מאומר הריני נזיר ע"מ שאשתה יין. דמחשב מתנה עמשכב"ת (כפ"ב דנזיר מ"ד). ה"נ נימא הכא. או נימא התם נמי דהו"ל נמי כנוזר על תנאי. שכשירצה יהיה נזיר מעליא. ושכשירצה יהיה רק אסור בגלוח מטעם נדר ויהיה מותר ביין. ועל זה תרצו שפיר. דהכא להכי לא מחשב מתנה עמשכב"ת. מדיש חושבין שהנודר לגלח בב"ח נזיר מעליא הוה. אמרינן דהאי גברא נמי חשב כך וסבר דמצוה קעביד עכ"פ. להכי לא מחשב מתנה עמשכב"ת. משא"כ התם אין שום אדם שיחשוב שהנזיר יהיה מותר באחת מדיני נזיר. להכי מחשב שפיר מתנה עמשכב"ת:

כך משמע מרש"י בגמ' ד"ה טפי. וכן משמע מגמרא. דקאמר טפי לא מצינא למטרח. ש"מ שעומד קרוב לב"ח יותר מלמקדש. ותמהני ארמב"ם פי"ד שלא פירש כן. ועוד

תמוה שלא הזכיר הרמב"ם שיקריבנה לכתחילה במקדש. והרי כך המשנה ערוכה בידינו שלכתחלה יגלח במקדש. ואפשר דרמב"ם ס"ל כתוס' הנ"ל [כתובות דנ"ו א'. ונזיר די"א א' ד"ה על] דיגלח במקדש דתני בסיפא. אינו כמו יקריבו במקדש ויגלח במקדש דברישא. דר"ל חייב. רק הכא ר"ל רשאי לגלח במקדש. ולא הוה חולין בעזרה. דמדגלח במקדש גלי אדעתי' למפרע דנזירות מעליא קבל עליו. ולפיכך מדזה פשוט שכשנתכוין כך בנדרו לא הוה חולין בעזרה. להכי א"צ הרמב"ם להזכיר זה. וגם קו' הראשונה י"ל. דמ"ש בש"ס לא מצינא טרחנא. אינו ר"ל דוקא בשעומד רחוק מירושלים. אלא אפילו עומד קרוב לשם. וטריחא ליה מלתא להקריבו במקדש מדמזדמן לו דרך למצרים לב"ח. וכדומה. נמי סגי למפטריה מנזירות: